

ลักษณะทางสัทศาสตร์ของสระ /i:/ และ /u:/

ระบบสระของภาษาไทยถิ่นใต้โดยสังเขป จะเหมือนกับภาษาไทยกรุงเทพฯ ดังได้กล่าวแล้วข้างต้น¹

	สระหน้า	สระกลาง	สระหลัง
สระสูง	i i:	ɨ ɨ:	u u:
สระกลาง	e e:	ɛ ɛ:	o o:
สระต่ำ	ɛ ɛ:	a a:	ɔ ɔ:

อย่างไรก็ตาม จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า สระหน่วยเดียวกันในภาษาไทยถิ่นใต้กับภาษาไทยมาตรฐานออกเสียงแตกต่างกัน² และแม้ในภาษาถิ่นใต้แต่ละถิ่นก็ออกเสียงแตกต่างกันด้วย

การศึกษาครั้งนี้พบว่า การแปรของลักษณะทางสัทศาสตร์ของสระสูง /i:/ และ /u:/ ในภาษาถิ่น จังหวัดตรัง กระบี่ พังงา และภูเก็ต สระทั้ง 2 หน่วยนี้ออกเสียงแตกต่างกัน

¹ จากการศึกษาของผู้วิจัยเอง โดยศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับระบบเสียงสระเดี่ยวของภาษาไทยถิ่นใต้ เช่น งานวิจัยของ วิไลวรรณ คำรักษ์ ไสว เรืองวิเศษ และสุวิมล ธรรมธวัช เป็นต้น (ดูบทที่ 1 ข้อ 1.4 ระบบเสียงของภาษาใต้ หน้า 56 ประกอบ)

² งานวิจัยของ ดิลเลอร์ หน้า 37 ประกอบ

ต่างกัน และสามารถให้ความแตกต่างนี้แบ่งภาษาใน 4 จังหวัดดังกล่าว ออกเป็น 3 กลุ่มใหญ่ ๆ¹ คือ

1. กลุ่มภาษากระเป๋ (และภาษาถิ่นที่พูดในพื้นที่บางส่วนของทิศตะวันออกเฉียงใต้ของจังหวัดพังงาซึ่งอยู่ติดกับกระเป๋)

ภาษาไทยถิ่นใต้กลุ่มนี้ มีการออกเสียงสระ /i:/ และ /u:/ เป็น [i:]¹ และ [u:]² ในทุกรายการคำที่ใช้สอบถาม กล่าวคือ เป็นเสียง [i:] และ [u:] ในลักษณะพยางค์ทุกแบบ คือ คำที่เป็นพยางค์เปิด ทั้งที่เป็นพยางค์เปิด และพยางค์ปิดที่ปิดด้วยพยัญชนะนาสิก และคำที่เป็นพยางค์ตาย สระยาว³

ตัวอย่าง⁴

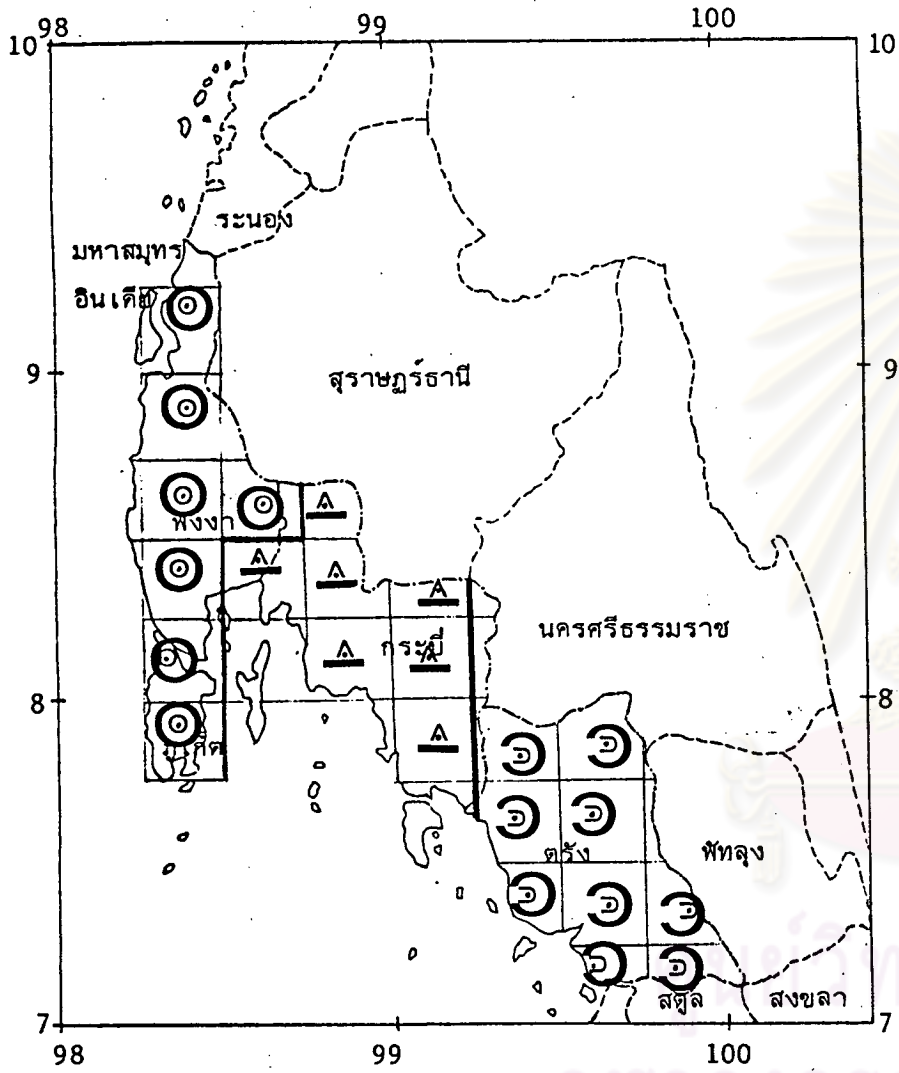
mi: ¹	"หมี่"
ti: ²	"ตี"
ju: ³	"จู"
khu: ⁴	"คู"
tɕhu: ⁶	"ชู"
ti:n ²	"ตีน"
ju:ŋ ³	"ยุง" (นก)ยุง
wi:t ⁵	"หวัด" (นก)หวัด
pi:k ⁵	"ปีก"
mi:t ⁴	"มีด" เป็นต้น

¹ ดูภาพที่ 21 หน้า 140 ประกอบ

² ในทางสัทศาสตร์เสียงนี้ตามระบบ Cardinal Vowels ของ *Jenness* จะเป็น [i:] และ [u:] ตามลำดับ แต่ในที่นี้จะใช้สัญลักษณ์ [i:] และ [u:] แทน

³ ดูลักษณะพยางค์ ในบทที่ 2 หน้า 73 ประกอบ

⁴ ในบทนี้ตัวอย่างทั้งหมดที่ยกมา ผู้วิจัยใช้สัญลักษณ์แสดงพยัญชนะและสระในระดับสัทศาสตร์ แต่แสดงวรรณยุกต์ในระดับระบบเสียง

- ◎ กลุ่มที่สระ /i:/ และ /u:/ ออกเสียงเป็น [ei] และ [ou] อย่างมีเกณฑ์
- △ กลุ่มที่สระ /i:/ และ /u:/ ออกเสียงเป็น [i:] และ [u:] เสมอ
- ⊖ กลุ่มที่สระ /i:/ และ /u:/ ออกเสียงเป็น [e:] และ [o:] อย่างไม่มีเกณฑ์

ภาพที่ 21 แผนที่แสดงการแปรของลักษณะทางลัทศาสตร์ของสระ /i:/ และ /u:/ ในจังหวัดตรัง กระบี่ พังงา และภูเก็ต

2. กลุ่มภาษาถิ่นใต้และพังงา (ยกเว้นภาษาถิ่นที่พูดในพื้นที่บางส่วนของทิศ

ตะวันออกเฉียงใต้ของจังหวัดพังงาซึ่งอยู่ติดกับจังหวัดกระบี่)

ภาษาไทยถิ่นใต้กลุ่มนี้ มีการออกเสียงสระ /i:/ และ /u:/ เป็น [e:] และ [ou]¹ อย่างมีเกณฑ์² กล่าวคือ (ดูภาพที่ 22 หน้า 143, ประกอบ)

2.1 สระ /i:/ และ /u:/ จะออกเสียงเป็น [ei] และ [ou] ในคำที่มีลักษณะพยางค์ เป็นพยางค์เป็น เฉพาะที่เป็นพยางค์เปิด ซึ่งมีเสียงวรรณยุกต์ ว.1 [˥] ว.2 [˨˩] และ ว.3 [˨˩˩] เท่านั้น

ตัวอย่าง

mei ¹	"หมี่"
tei ²	"ตี"
khei ¹	"หื้อ"
pei ²	"หื้อ"
rou ³	"รู"
rou ³	"รู"

เป็นต้น

2.2 สระ /i:/ และ /u:/ จะออกเสียงเป็น [i:] และ [u:] ในคำที่มีลักษณะพยางค์ดังนี้ คือ

2.2.1 เป็นพยางค์เป็น ที่เป็นพยางค์ปิด ด้วยพยัญชนะนาสิก และมีหน่วยเสียง ว.1 [˥] ว.2 [˨˩] และ ว.3 [˨˩˩] กำกับ

¹ ในทางสัทศาสตร์ เสียงนี้ตามระบบ Cardinal Vowels ของ Jones จะเป็น [eːi] และ [oːu] แต่ในที่นี้จะใช้สัญลักษณ์ [ei] และ [ou] แทน

² เป็นความแตกต่างของสำเนียง ในแง่ความแตกต่างของลักษณะทางสัทศาสตร์ของสระ (differences of phonetic realization of vowels) ดูรายละเอียดในบทที่ 1 หน้า 15 ประกอบ

ตัวอย่าง

si:n ¹	"สิน"
ti:n ²	"ติน"
ju:ŋ ³	"ยุง"
khu:n ³	"กูน"
khi:m ³	"คิม"
su:ŋ ¹	"สูง"

เป็นต้น

2.2.2 เป็นพยางค์เป็น และพยางค์ตาย ที่มีหน่วยเสียง ๖.4 [ɿ]

๖.5 [ɿ] และ ๖.6 [ɿ] กำกับ

ตัวอย่าง

khu: ⁴	"คู"
phu: ⁵	"คู"
tphu: ⁶	"คู"
mi:t ⁴	"มิด"
pi:k ⁵	"ปิก"
wi:t ⁵	"หวิด"

เป็นต้น

จะเห็นได้ว่าการออกเสียงสระ /i:/ และ /u:/ ในกลุ่มที่ 2 นี้จะมีเกณฑ์ในการที่สระ /i:/ จะออกเสียงเป็น [i:] หรือ [eɪ] และในทำนองเดียวกันในการที่สระ /u:/ จะออกเสียงเป็น [u:] หรือ [ou] ก็มีเกณฑ์เหมือนกัน

	A	B	C	DL		
1	ว.1	↑				
2	ว.2	↑			ว.5	↑
3						
4	ว.3	↓	ว.6	↓		

ภาพที่ 22 แผนผังแสดงสระ /i:/ และ /u:/ ซึ่งออกเสียงเป็น [ei] และ [ou] อย่างมีเกณฑ์

กลุ่มที่ 1 สระสูง /i:/ และ /u:/ มีการออกเสียงเป็น [ei] และ [ou] ในคำที่เป็นพยางค์เป็น เฉพาะที่เป็นพยางค์เปิด ซึ่งมีเสียงวรรณยุกต์ ว.1 ว.2 หรือ ว.3

กลุ่มที่ 2 สระสูง /i:/ และ /u:/ มีการออกเสียงเป็น [i:] และ [u:]

2.1 ในคำที่เป็นพยางค์เป็น เฉพาะพยางค์ปิดที่ปิดด้วยพยัญชนะ-
นาสิก ที่มีเสียงวรรณยุกต์ ว.1 ว.2 ว.3 ว.4 ว.5 ว.6

2.2 ในคำที่เป็นพยางค์เป็นทั้งที่เป็นพยางค์เปิด และพยางค์ปิด
หรือพยางค์ตาย ที่มีเสียงวรรณยุกต์ ว.4 ว.5 หรือ ว.6

3. กลุ่มภาษาตวัน

ภาษาไทยถิ่นใต้กลุ่มนี้ มีการออกเสียงสระ /i:/ และ /u:/ เป็น [e:] และ [o:]¹ ในคำบางคำ² กล่าวคือ การที่ /i:/ จะเป็น [i:] หรือ [e:] และ /u:/ จะเป็น [u:] หรือ [o:] นั้น³ ไม่มีเกณฑ์ในการแจกแจงของเสียงสระในคำ

อย่างไรก็ตาม ในกลุ่มที่ 3 ซึ่งทั้งหมดอยู่ในเขตจังหวัดตวันนั้น พบว่าการที่สระ /i:/ จะมีการออกเสียงเป็น [i:] หรือ [e:] และสระ /u:/ จะมีการออกเสียงเป็น [u:] หรือ [o:] นั้น พอจะแสดงให้เห็นว่ามีคำอยู่ 14 คำ จากคำที่ใช้ในการวิจัยทั้งหมด 60 คำ ที่สระ /i:/ มีการออกเสียงเป็น [e:] และสระ /u:/ มีการออกเสียงเป็น [o:] เสมอ คือ

3.1 คำที่สระ /i:/ ออกเสียงเป็น [e:] มี 7 คำ ดังนี้

1. se: ¹	"สี่"
2. khe: ¹	"ชี"
3. de: ²	"ดี" (ปลากระ)ดี
4. khe: ⁴	"คี"
5. ne: ⁵	"หนี"
6. the:p ⁵	"ลิป"
7. me:t ⁶	"มีด"

¹ ในทางสัทศาสตร์ เสียงนี้ตามระบบ Cardinal Vowels ของ Jones จะเป็น [i:] และ [u:] ตามลำดับ แต่ในที่นี้จะใช้สัญลักษณ์ [e:] และ [o:] แทน

² เป็นความแตกต่างของสำเนียง ในแง่ความแตกต่างของการเลือกใช้หน่วยเสียงสระในคำบางคำ (distributional or selectional or incidental differences of vowels) ดูบทที่ 1 หน้า 13-15 ประกอบ

³ เนื่องจากในภาษาที่ศึกษา มีสระ /e:/ และ /o:/ ด้วย ดังนั้นการที่สระ /i:/ และ /u:/ มีการออกเสียง [e:] และ [o:] ทำให้ในระบบนี้มีหน่วยเสียงสระทั้ง 4 หน่วยเสียง คือ /i:/ /e:/ /u:/ และ /o:/

3.2 คำที่สระ /u:/ ออกเสียงเป็น [o:] มี 7 คำ ดังนี้

1. po: ²	"ปู่"
2. kho: ⁴	"ขู่"
3. pho: ⁴	"ภู" (ทอยแมลง) ภู"
4. so: ⁵	"สู้"
5. pho: ⁵	"ผู้"
6. tho: ⁶	"ขู่"
7. ro: ⁶	"รู้"

จะสังเกตได้ว่า ลักษณะพยางค์และพยัญชนะต้นของคำทั้ง 14 คำนี้ มี
ได้ต่าง ๆ กัน¹ และไม่มีเกณฑ์ในการแจกแจงเสียงแบบกลุ่มที่ 2

นอกจากคำทั้ง 14 คำนี้แล้ว ยังมีคำอื่น ๆ ที่สระ /i:/ ออกเสียง
เป็น [e:] และสระ /u:/ ออกเสียงเป็น [o:] แต่มีการกระจายในคำที่แตกต่างกันไป
ในแต่ละพื้นที่ ดังรายละเอียดในตารางที่ 15 ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการกระจายของเสียง
[e:] และ [o:] ในคำต่าง ๆ ของภาษาถิ่นย่อยในจังหวัดตรัง²

¹ ดูความสัมพันธ์ระหว่างวรรณยุกต์กับลักษณะพยางค์ในบทที่ 2 หน้า 70 ประกอบ

² ดูตารางที่ 14 หน้า 146 ประกอบ

ตารางที่ 14 แสดงความแตกต่างของการกระจายของเสียงสระ [e:] และ [o:] ในคำต่าง ๆ รวม 24 คำ

สระเสียงยาว	บ้านบางช้าง (1)	บ้านสามชะ (2)	บ้านหนองปรือ (3)	บ้านเขาโมนแก้ว (4)	บ้านบ่อฝ้ายตึก (5)	บ้านสีผึ้ง (6)	บ้านทุ่งหมา (7)	บ้านสามแยกปะเทสมัย (8)	บ้านคลองบ้านตาขาว (9)	รวมความถี่ของการกระจายของเสียง [e:] และ [o:] ของคำแต่ละคำ
ปี	x								x	2
ปี							x			1
ปี	x									1
ปี								x		1
ปี	x	x			x	x	x		x	6
ปี	x				x	x	x		x	2
ปี	x		x		x	x	x		x	5
ปี			x		x					2
ปี	x	x	x	x	x		x		x	3
ปี	x	x	x	x	x		x	x	x	8
ปี			x							2
ปี				x	x					2
ปี	x			x	x	x			x	1
ปี				x	x				x	5
ปี	x	x			x	x			x	2
ปี	x	x	x		x				x	4
ปี		x	x		x				x	4
ปี					x					1
ปี	x			x	x				x	2
ปี	x			x	x				x	3
ปี					x					1
ปี	x	x	x	x	x	x	x		x	8
ปี	x			x	x	x	x		x	6
ปี				x	x	x	x		x	4
รวมจำนวนคำที่มีเสียงสระ [e:] และ [o:] ในแต่ละบ้าน	10	5	5	6	10	6	8	2	14	

หมายเหตุ "x" แสดงถึงสระเสียงยาวที่สระ /i:/ และ /u:/ ออกเสียงเป็น [e:] และ [o:] ตามลำดับ

เป็นที่น่าสังเกตว่า หมู่บ้านซึ่งเป็นจุดเก็บข้อมูลในจังหวัดตราชั้นมีจำนวนคำที่สระสูง /i:/ และ /u:/ ออกเสียงเป็น [e:] และ [o:] แตกต่างกันอย่างมากระหว่างน้อยบ้างในแต่ละหมู่บ้าน กล่าวคือ การกระจายของเสียงสระ [e:] และ [o:] นอกเหนือจากจำนวน 14 คำ ซึ่งเกิดขึ้นในหมู่บ้านทุกหมู่บ้านที่เก็บข้อมูลแล้ว ยังมีการกระจายของเสียงสระ [e:] และ [o:] ในคำอื่น ๆ อีก 24 คำ ซึ่งการกระจายนี้เกิดขึ้นแตกต่างกันไป ในแต่ละหมู่บ้าน และอาจจะใช้ความแตกต่างนี้ แบ่งหมู่บ้านซึ่งเป็นจุดเก็บข้อมูลทั้ง 9 หมู่บ้านนี้ ออกได้ 3 กลุ่มใหญ่ ๆ คือ (ดูภาพที่ 23 หน้า 148 ประกอบ)

1. จุดที่มีการกระจายของเสียงสระ [e:] และ [o:] ในคำเกิดขึ้นมาก มี

2 หมู่บ้าน คือ

1.1 บ้านบ่อสี่เสียด (จุดที่ 5) อำเภอเมือง มีการกระจายของเสียงสระ [e:] และ [o:] ในคำมากที่สุด คือ รวมทั้งสิ้น 13 คำ จากจำนวนคำ 24 คำ (ดูตารางที่ 14 หน้า 146 ประกอบ)

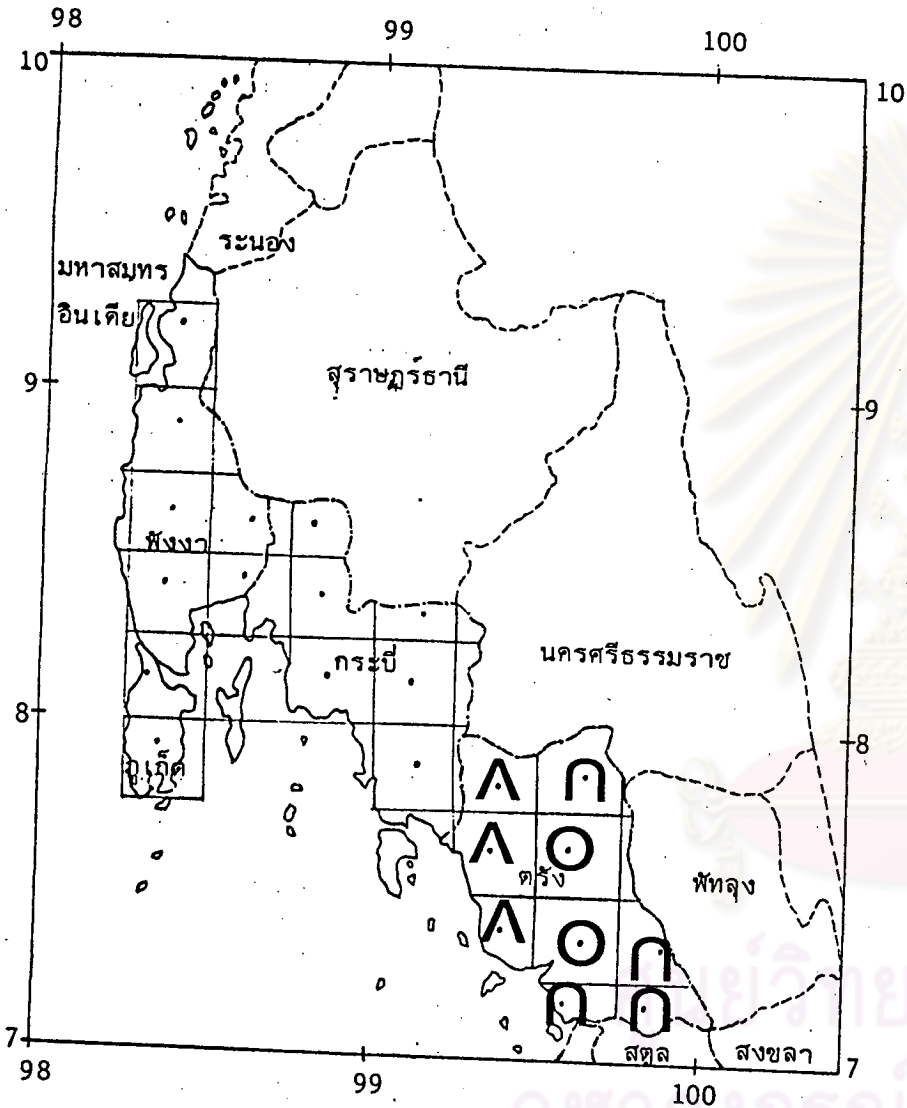
1.2 บ้านคลองย่านตาขาว (จุดที่ 9) อำเภอย่านตาขาว มีการกระจายของเสียงสระ [e:] และ [o:] ในคำรวมทั้งสิ้น 14 คำ จากจำนวนคำ 24 คำ

2. จุดที่มีการกระจายของเสียงสระ [e:] และ [o:] ในคำเกิดขึ้นปานกลาง มี 3 หมู่บ้าน คือ

2.1 บ้านบางลึก (จุดที่ 1) อำเภอกันตัง มีการกระจายของเสียงสระ [e:] และ [o:] ในคำรวมทั้งสิ้น 10 คำ จากจำนวนคำ 24 คำ

2.2 บ้านเขาไม้แก้ว (จุดที่ 4) อำเภอสิเกา มีการกระจายของเสียงสระ [e:] และ [o:] ในคำรวมทั้งสิ้น 8 คำ จากจำนวนคำ 24 คำ

2.3 บ้านทุ่งหลา (จุดที่ 7) อำเภอย่านตาขาว มีการกระจายของเสียงสระ [e:] และ [o:] ในคำ รวมทั้งสิ้น 8 คำ จากจำนวนคำ 24 คำ

o
^
k

จุดที่มีการกระจายเสียงสระในคำมาก

จุดที่มีการกระจายเสียงสระในคำปานกลาง

จุดที่มีการกระจายเสียงสระในคำค่อนข้างน้อย

ภาพที่ 23 แผนที่แสดงการกระจายของเสียงสระสูง [e:] และ [o:] ในคำ

3. จุดที่มีการกระจายของเสียงสระ [e:] และ [o:] ในคำเกิดขึ้นค่อนข้างน้อย

มี 4 หมู่บ้าน คือ

- 3.1 บ้านตาเซะ (จุดที่ 2) อำเภอปะเหลียน มีการกระจายของเสียงสระ [e:] และ [o:] ในคำ รวมทั้งสิ้น 5 คำ จากจำนวนคำ 24 คำ
- 3.2 บ้านหนองปรือ (จุดที่ 3) อำเภอห้วยยอด มีการกระจายของเสียงสระ [e:] และ [o:] ในคำ รวมทั้งสิ้น 5 คำ จากจำนวนคำ 24 คำ
- 3.3 บ้านลิพัง (จุดที่ 6) อำเภอปะเหลียน มีการกระจายของเสียงสระ [e:] และ [o:] ในคำ รวมทั้งสิ้น 6 คำ จากจำนวนคำทั้งสิ้น 24 คำ
- 3.4 บ้านสามแยกปะเหลียน (จุดที่ 8) อำเภอปะเหลียน มีการกระจายของเสียงสระ [e:] และ [o:] ในคำน้อยที่สุด คือ รวมทั้งสิ้น 2 คำ จากจำนวนคำ 24 คำ

นอกจากนั้น มีข้อสังเกตอีกประการหนึ่งคือ หมู่บ้านที่มีการกระจายของเสียงสระ [e:] และ [o:] ในคำ เป็นจำนวนมากนั้น เป็นหมู่บ้านที่อยู่ในพื้นที่อำเภอเมือง และใกล้เคียง ๆ อำเภอเมือง ซึ่งอยู่บริเวณส่วนกลางของจังหวัด (ดูแผนที่ หน้า 94 ประกอบ) หมู่บ้านที่มีการกระจายของเสียงสระในคำปานกลางจะเป็นหมู่บ้านที่อยู่ทางทิศตะวันตก ตะวันตกเฉียงเหนือ และตะวันตกเฉียงใต้ ของจังหวัดตรัง ส่วนหมู่บ้านที่มีการกระจายของเสียงสระในคำค่อนข้างน้อยนั้น เป็นหมู่บ้านซึ่งอยู่ทางทิศเหนือ ทิศตะวันออก ทิศตะวันออกเฉียงใต้ และทิศใต้ของจังหวัด

จะเห็นว่า ลักษณะทางสัทศาสตร์ของสระ /i:/ และ /u:/ ในกลุ่มภาษาเก็ดและพังงา จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ เหมือนกับการศึกษาวิจัยของบราวน์¹ ซึ่งพบว่า สระ /i:/ และ /u:/ ในภาษาเก็ดและพังงา ออกเสียงเป็น [ei] และ [ou] ตามลำดับ แต่ถ้าพิจารณาเกณฑ์ในการแจกแจงเสียงสระ /i:/ และ /u:/ ในคำระหว่างงานวิจัยนี้ กับงานวิจัยของบราวน์ จะเห็นได้ว่า แตกต่างกัน กล่าวคือ งานวิจัยครั้งนี้ใช้เกณฑ์ในเรื่องลักษณะพยางค์และวรรณยุกต์ โดยผู้วิจัยได้วิเคราะห์เกณฑ์เหล่านี้

¹ งานวิจัยของ บราวน์ หน้า 28-38 ประกอบ

จากข้อมูลของผู้บอกภาษาที่เป็นตัวแทนของพื้นที่ถึง 8 พื้นที่ ในเขตจังหวัดภูเก็ตและพังงา ส่วนบรวานน์ใช้เกณฑ์ในเรื่องลักษณะเส้นเสียง ซึ่งเป็นเรื่องเฉพาะที่บรวานน์ใช้และเข้าใจได้ยาก บรวานน์เก็บข้อมูลเพียง 2 แห่ง จากพื้นที่ในเขตจังหวัดดังกล่าวเท่านั้น

ในทำนองเดียวกัน ลักษณะทางสัทศาสตร์ของสระ /i:/ และ /u:/ ในกลุ่มภาษาตรัง จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ เหมือนกับข้อสังเกตของภิญโญ จิตต์ธรรม¹ ซึ่งพบว่า ภาษาตรังจะออกเสียงสระ /i:/ เป็น [e:] และออกเสียงสระ /u:/ เป็น [o:] แต่อย่างไรก็ตาม งานวิจัยครั้งนี้ ได้พบรายละเอียดในการปรากฏของ [e:] และ [o:] มากกว่าจากข้อสังเกตของ ภิญโญ จิตต์ธรรม กล่าวคือ ผู้วิจัย พบว่า สระ /i:/ และ /u:/ จะออกเสียงเป็น [e:] หรือ [o:] นั้นเป็นเรื่องของความแตกต่างของการเลือกใช้หน่วยเสียงสระในคำบางคำเท่านั้น²

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹ ข้อสังเกตของภิญโญ จิตต์ธรรม หน้า 26 ประกอบ

² รายละเอียดของความแตกต่างของการเลือกใช้หน่วยเสียงสระในคำบางคำ